

דקדוקים בקריאת התורה והדרכה לקורא בפרשות ויקהל ופקודי והחודש ובהפטרות החודש ובראשון של ויקרא

יש לשים לב לשינויים קלים בהשוואה לפסוקים מקבילים בפרשות תרומה ותצוה (כמו תוספת וי'ו החיבור).

ב תַעֲשֶׂה: העמדה קלה בת"ו תדגיש את הצירי שלא יישמע כמו פתח

ה יְבִיאָה: קריאת הה"א בקמץ

ז מְאָדְמִים: האל"ף בקמץ קטן

ברשימת כלי המשכן יש לשים לב להפרדה בין תיבות המסתיימות ומתחילות בוא"ו, כגון אָת-

עַמְדוֹ וְאֶת-אֲדָנָיו.

התיבה 'את' תנוקד בצירי אם היא מוטעמת, ובסגול כאשר היא מוקפת למילה שלאחריה.

כ וַיִּצְאוּ: הטעמה משנית על ידי מרכא ביר"ד

לה יד תְרוֹמַת כֶּסֶף: טעם נסוג אחור לר"ש

לה לב וְלַחֲשֹׁב מַחְשָׁבָת: החי"ת הראשונה בשווא נח והשנייה בחטף פתח

לה כה חֲכַמְתָּ-לֵב: החי"ת בפתח ולא בקמץ קטן כי הוא שם התואר ולא שם העצם. בפסוק לה

חֲכַמְתָּ-לֵב החי"ת בקמץ קטן והמחליף ביניהם משנה משמעות

לה לא וַיִּמְלֵא אֹתוֹ: להיזהר מהפסוק המקביל בכי-תשא (לא ג): וַאֲמַלֵּא

לה לה חֲכַמְתָּ-לֵב: חי"ת בקמץ חטוף ולא בפתח

לו ב לְקַרְבָּה: הקו"ף בקמץ קטן והר"ש בשווא נח על אף שהבי"ת אחריה רפה

לו ד אִישׁ-אִישׁ מִמְּלֶאכֶתוֹ: במקף מרכא טפחא, לא במרכא תביר טיפחא כפי שמופיע בחלק מהדפוסים

לו ו אֶל-יַעֲשׂוּ-עוֹד: העמדה קלה ביר"ד מפני הגעיה שם

לו ח שֵׁשׁ מְשֹׁרֵר: בשתי המילים חמש אותיות שיניות, צריך להיזהר שהזי"ן לא תיבלע

פס' ט-טז: כאשר המילה 'אחת' מוטעמת באחד המפסיקים העיקריים, סו"פ, אתנת, זקף או סגול

אֶחָת, בשאר המקרים אֶחָת חוץ מפס' טז מִדָּה אֶחָת

לו יא לְלֹאֲת: געיה תחת הלמ"ד הראשונה והלמ"ד אחריה בשווא נע

לו יד לְאֵהָל: הלמ"ד בשווא נע ולא בקמץ

לו כז וְלִירְכָתֵי: געיה תחת הוא"ו והלמ"ד בשווא נח¹ לשים לב כאן הכ"ף דגושה. בפסוק הבא היא רפויה

לו כח לְמַקְצַעַת: הצד"י בשווא נח. בִּירְכָתֵי: כאן הכ"ף רפויה. עם זאת הר"ש בשווא נח

לו לד אֶת-הַבְּרִיחַ: הבי"ת בשווא, לא בקמץ (כפי ששגור בפי רבים)²

לז ג וַיִּצָּק לוֹ: אין הטעם מונח נסוג אחור ליר"ד והצד"י רפויה

לז ט סִכְכִּים: הכ"ף הראשונה בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהספרים

לז טז הַקְּשׁוֹת: שי"ן שמאלית

לח א וְחַמֵּשׁ-אַמּוֹת: העמדה קלה בחי"ת מפני הגעיה שם

לח ד בְּרַכְבּוֹ: הבי"ת אינה רפה אלא מודגשת בדגש חזק!

לח ה בְּאַרְבַּע הַקְּצוֹת: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא יישמע לשון זכר 'בארבעה'

לח ח בְּמֵרָאֵת: הבי"ת בשווא והמ"ם אחריה רפויה³

¹ הובהר כבר שיש געיות הבאות בהברה סגורה.

² לא להחליף עם לוי'תן נחש ברה' (ישע'י' כז א)!!

³ הקורא בפתח ודגש עלול להחליף משמעות (המראות של הנעים הצובאות, ולא שהמראות עצמן צובאות)!!

לח כ וְכַל-הַיְתָדָת: הַיּוֹד בְּשׁוּא נח. וְלַחֲצָר: העמדה קלה בלמ"ד להבחין בין מיודע (מנוקד בסגול) לבין לא מיודע (מנוקד בשווא)⁴

לח כא אֵלֶּה פְּקוּדֵי: אף על פי ששם הפרשה: פקודי, יש לזכור שכאן הפ"א רפויה. עֲבֹדַת הַלְוִיִּם: אין געיא בה"א, גם אם בחלק מהחומשים מוסיפים געיא, השוא בלמ"ד נח

יְתָדָת ... יְתָדָת: הת"ו בשוא נח

לט ד עָשׂוּ-לוֹ: העמדה קלה בע"ן מפני הגעיה שם

לט י וַיִּמְלְאוּ-בּוֹ: הלמ"ד ללא דגש בשווא נח⁵ ואין להבליע את האל"ף שלאחריה, לא: וַיִּמְלוּ. טוֹרֵי אֲבָן: טעם נסוג אחור לט"ת. פְּטָדָה: הט"ת בשווא נח והדל"ת רפויה⁶

לט יא וַיְהִלֵּם: הַיּוֹד בְּקִמְץ⁷

לט יג וַיִּשְׁפָּה: הַיּוֹד בְּקִמְץ רַחַב הַפֿ"א בְּצִירֵי לֹא בְּסִגּוּל

ככלל, יש להיזהר בכל אותם מקומות בהם המקראות דומים זה לזה בין תרומה-תצווה לבין ויקהל-פקודי. אחד מהם הוא:

לט טו שִׁרְשֵׁרֶת: שִׁרְשֵׁרֶת גְּבֻלָּת אצלנו, לעומת שִׁרְשֵׁת גְּבֻלָּת שבפרשת תצווה

לט ל אֶת-צִיץ גִּזְר־הַקֹּדֶשׁ: הַנּוֹן בְּצִירֵי וְלֹא בְּסִגּוּל

לט לד הַמְּאָדָּמִים: אין געיא בה"א, ואין ספק שהמ"ם בשווא נח

לט מג וַיִּבְרָךְ: במלעיל, אין כאן נסוג אחור אלא, כל 'ויברך' שבמקרא במלעיל⁸

מ ד וְהֵעִילֵת: העמדה קלה בה"א מפני הגעיה ובמלרע, הלמ"ד בְּצִירֵי⁹

מ ט וְהָיָה קֹדֶשׁ: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה

מ טו מְשַׁחֲתֶם: המ"ם בְּקִמְץ קֶטֶן

מ כט פֶּתַח מְשַׁכָּן אֶהֱל-מוֹעֵד: טעם טפחא בתיבת פֶּתַח

מ ל לְרַחֲצָה: הַיּוֹד בְּקִמְץ קֶטֶן וְהַחִ"ת כְּמוּבֵן בְּשׁוּא נח

מ לב וּבִקְרַבְתֶּם: בִּ"ת רִאשׁוֹנָה בְּשׁוּא נח וְהַקוֹ"ף בְּקִמְץ קֶטֶן. יְרַחֲצוּ: הַטַּעַם בַּחִ"ת וּמְנוּקָד קִמְץ

מ לו וּבַהֲעֵלּוֹת: הַבִּ"ת בְּשׁוּא נח וַיִּשׁ לְהַעֲמִיד קְלוֹת אֶת קְרִיאַת הַה"א, יֵשׁ לְקַרְא: וּבְ-הֵ-עֵלוֹת

קריאת פרשת החדש

יב ג בַּעֲשֹׂר: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע. וַיִּקְחוּ: וַא"ו הַחִיבוּר בְּשׁוּא נע, לְשׁוֹן עֵתִיד

יב ז וַנִּתְּנוּ: מִרְכָּא בְּנוֹן כְּטַעַם מִשְׁנָה. הַבְּתָיִם: דגש בתי"ו¹⁰ (אחד מן היוצאים מן הכלל), יש להטעים מעט את הבי"ת בגלל המונח על אף האי נוחות שבדבר

יב יא וּכְכָהּ: הַטַּעַם בְּכ"ף רִאשׁוֹנָה מְלַעִיל. כְּדִי לְמַנוּעַ טַעוֹת סוּמְנָה זְרַקָּא בְּכַמָּה חוֹמְשִׁים גַּם בְּכ"ף

יב יד תַּחֲגִּהוּ: הַחִ"ת בְּקִמְץ חֲטוּף (קֶטֶן)

יב טו מִיִּשְׂרָאֵל: הַיּוֹד בְּחִירָק וְדָגֵשׁ חֲזַק, אֵין לְקַרְוֹא מִיִּשְׂרָאֵל

יב טז לֹא-יַעֲשֶׂה ... יֹאכֵל: הַיּוֹד בְּצִירֵי וְגַעִיָּה אַחֲרָיו הַמּוֹרָה עַל הַעֲמָדָה שְׁלֹא יִשְׁמַע 'יַעֲשֶׂה' וַיִּשְׁנָה מִשְׁמַעוֹת

⁴ לו הייתה הלמ"ד בשוא הוי"ו לפנייה היתה בקיבוץ: וְלִי
⁵ אין בכוח המתירה (מקל, דרבן) לעשות את השווא נע.
⁶ אין להניע את השווא על מנת להקל על ההגייה.
⁷ ברוב הספרים הה"א בחטף פתח, בתורה קדומה, על פי כן התיגאן, בחטף קמץ. אבל נוסחאותינו המסתמכות על כתר ארם צובא – עיקר: וַיְהִלֵּם:
⁸ גם בצורת הפסק מוחלטת בזקף גדול הוא מלעיל והרי"ש בסגול: וַיִּבְרָךְ כן הוא בחנוכת הבית ע"י שלמה מלכים א ה יד/נה
⁹ במקומות אחרים במקרא הלמ"ד בחירק
¹⁰ ברור שהדגש בתי"ו אינו סוגר את ההברה במילה בְּתָיִם, כי הקמץ כאן הוא רחב! ואכמ"ל.

הפטרות החדש יחזקאל מה טז – מו יט:

מה יז וְהִנְסֶדְךָ נו"ן בצירי ומוטעמת. וּבְחֻדְשֵׁים: העמדה קלה בב"ת להבחין בין מיודע בסגול ללא מיודע בשווא וכן הוא בהמשך מו ג
מה כא חָג: הח"ת בקמץ שְׁבַעוֹת: השי"ן בשווא ולא בקמץ
מו ח וּבְבֹא: ב"ת ראשונה בשווא נח על אף הקושי וכן הוא בפס' ט
מו ט דְרָדְךָ-שֶׁעַר: המילה דְרָדְךָ מוקפת נְכָחוֹ: הכ"ף בשווא נח על אף הקושי
מו י וּבְצִאתָם יֵצְאוּ: בכל הדפוסים וכתבי היד הידועים הגירסא וּבְצִאתָם, ובכללם, כתר ארם צובה¹¹
מו יב וּפְתַח לוֹ: טעם נסוג אחר לפ"א
מו יז וְהִיְתָה לוֹ: טעם נסוג אחר לה"א, עם זאת השוא ביר"ד נע, ודגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק. וְשַׁבַּת: הבי"ת רפה, פועל לשבות בלשון עבר

ראשון של ויקרא

א ה שני במנחת שבת

א י שלישי במנחת שבת

א י וְאֵם-מִן-הַצֵּאֵן: יש להקפיד על הפרדת התיבות

הערות אברהם נפח ז"ל
לה כא לְמִלְאֲכַת אֶחָל מוֹעֵד לא העשיה (הבניה) אלא הבנין והציור.

לו ז וְהִמְלֵאכָה לְכָל הַמְלֵאכָה הראשון היא החומר ממנו לעשות רברים. והשני היא התוצרת (ולא "העבודה").

מ לו ז וּבְהִעָלוֹת... יַעֲלֶה יַעֲלֶה (ירים) את עצמו, לכן נפעל (ולא סביל). **א"ה**. הסברנו כמה פעמים שהסביל של בנין קל אינו נפעל, המשמש פעמים רבות במשמע פעיל או חוזר על עצמו. הסביל האמיתי של קל דומה לפעל או הפעל. יסעו לח תהיה כל פעם, לכן לא-מושלם.

קרוב לשנה שמתפרסם מדי פעם גליון הדן בעניני מסורה שם הגליון הוא 'בנתיבות המסורה'¹². בגליון השבוע ויקהל-פקודי פא דן באופן כתיבת שמות מקראיים בכתובה ובגיטין. קטעים מהגליון.

בבגדי הכהן הגדול (החושן ואבני שוהם) היו כתובים שמות של השבטים. הפוסקים שהאריכו לדון¹³ בכתיב של שמות שונים (בעיקר לכתובת גיטין) הכריעו ע"פ כמה מקורות, מקור אחד הוא אופן כתיבתם בחושן ובאבני שוהם. ועוד מקור הוא על פי המסורה. כדלהלן.

¹¹ לפי תורה קדומה צריך להיות 'ובדרכם יצאו' על פי כתבי יד תימניים.

¹² המעוניין יכול לפנות mechon.hamesorah@gmail.com אפשר לפנות אליו בשאלות בעניני מסורה.

¹³ דיונים אלו היו בהם יותר חשיבות בעבר כשהרבה אנשים לא ידעו לכתוב, ולא היו רגילים לחתום את שמם. אבל היום שאנשים רגילים לחתום את שמם (לפחות בארץ ישראל שחותמים בלשון הקודש), יש פוסקים שסוברים שהכל הולך אחר הדרך שהאדם בעצמו רגיל לחתום (עי' רא"ש גיטין פ"ד סי' ז', תה"ד סי' רל"ג, אה"ע סי' קכ"ט סע' י"ח).

אבל הדיונים בענין כתיבת מספרים, ותיבות אחרות בגט לא השתנו.

דיונים בכתיב התיבות אינם רק בשמות אנשים, אלא גם בהרבה תיבות בגט (כולל גם מספרים ושמות החודשים), ובאמת כבר בגמ' (גיטין פ"ה:) יש דיונים בכתיב המדוייק של תיבות שונות בגט. הפוסקים האריכו בזה, ויש כמה מקורות שעל פיהם הכריעו איך לכתוב את תיבות הגט, ואחד מהמקורות החשובים הוא אופן הכתיבה במקרא, ואם כתוב בשתי אופנים במקרא, כותבים כמו הרוב, שזה נחשב עיקר אופן כתיבת התיבה, והמיעוט כתובים במקרא באופן שונה לצורך דרשה כלשהו¹⁴. הפוסקים השתמשו במסורה כדי לבדוק מהו אופן כתיבת התיבה ברוב הפעמים, שהמסורה מונה "זרות המקרא", ולכן למשל מונה המסורה (מס"ג קהלת יא ב) ג' פעמים שכתוב "שמונה" מלא ו' (שמואל ב ח יג, יחזקאל מ מא, קהלת שם), וזה בניגוד לקרוב ל-30 פעמים שכתוב חסר ו'. ולכן מן הדין היה ראוי לכתוב המספר "שמונה" כרוב המקרא, אבל מכיון שיש מקום למעות שכוונתו "שמונה" יש שנהגו לכתוב "שמונה" (ע"י שו"ת מהרי"ל סי' ק"ב, וחדשות סי' ר"ג). נזכיר כאן כמה שמות שדנו בהם הפוסקים על פי המסורה.

זבולון

השם זבולון כתוב בשתיים (או שלשה) אופנים במקרא, והכל מתועד במסורה. כפי שהוזכר לעיל, דרך המסורה למנות את המיעוט, אבל מכיון שב"זבולון" יש הבדל מהו הרוב ומהו המיעוט בחלקי המקרא השונים, לכן נמסרו שתי מסירות שונות, אחת לתורה ונביאים, ואחת לכתובים. בענין הכתיב בתורה ונביאים נמסר (מס"ג בראשית מו יד) "זבולון, ט' כתיב כן (חסר ו' קמא ומלא ו' בתרא), וסי' זבדני אלהים ונוגו ותקרא את שמו זבולון (בראשית כ. כ), בני לאה בכור יעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולון (בראשית לה, כג), ובני זבולון סרד ואלון (שם מו יד), ופגע בזבולון מנגב ובאשר (יהושע יט לד), ושב מזרח השמש בית דגן ופגע בזבולון] (שם יט כז), ותשלח ותקרא לברק בן אבינעם ומקדש נפתלי ותאמר אליו הלא ענה יי אלהי ישראל לך ומשכת בחר תבור ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבולון] (שופטים ד ו), ומלאכים שלח בכל מנשה ויזעק גם הוא אחריו ומלאכים שלח באשר ובזבולון ובנפתלי ויעלו לקראתם (שם ו לה), זבולון עם חרף נפשו (שם ה יח), כי לא מועף לאשר מועק לה פעת הראשון הקל ארצה זבולון וארצה נפתלי והאחרון הכביד דרך הים עבר הירדן (ישעיה ח כג)". דהיינו רוב הפעמים (15 בתורה, 10-11 בנביאים) כתוב "זבולון", ולכן נמנו המיעוט של 9 פעמים שכתוב "זבולון". מאידך על כתובים נמסר (מס"ג שם) "וכל כתובים דכוותיה" "זבולון" (תהלים סח כח, ד"ה א ב א, ו מח, סב, יב לה, מא. ב ל י, יא, יח), בר מן א' "זבולון", לזבולון ושמעיהו בדברי הימים (א כו יט)". מכיון שבכתובים הרוב שונה, וכתוב "זבולון" רק פעם אחת, לכן נמנה רק הא' שכתוב כן, וממילא ידוע שהשאר כתובים "זבולון".

הסיבה לאופן זה של שתי מסירות הוא על פי המבואר בחז"ל (פסחים ג): שיש ללמוד בלשון קצרה, כדי להועיל לזכרון בעל פה (ע"ש ברע"י ד"ה וכל), לכן במסורה (בדרך כלל) הרשימות נחלקות לקבוצת קטנות כדי למעט בצורך לזכור פרטים רבים של יוצאים מן הכלל.

¹⁴ כתב רש"י (פסחים ג: ד"ה רכבת) "כל חסירות שבתורה לדרוש הן באין". וכתב הרע"ב (אבות פ"ד מ"ו) "הדרוש החסרות והיתרות שבתורה ומראה טעם על כל קוץ וקוץ לומר שאין בה דבר לבטלה, אין לך כבוד תורה גדול מזה". והרחיב בזה המהר"ל (תפארת ישראל פס"ה) "המלא והחסר לא בא בלא טעם, רק טעם חכמה יש בכל דבר למה נמסרה תיבה זאת חסירה, ולמה נמסרה תיבה זאת מלאה, ושייך בזה לומר 'ויבנו במקרא'. כי אין לחשוב כמו שחשבו בני אדם שיהיה כך מפני שכך דרך בני אדם, לפעמים כותב תיבה מלאה, ולפעמים שכותב אותה חסרה. כי כל אלו דברים הם דברי בורות, שאין ראוי לחשוב על דברי תורה כך, שהם דברי אלהים חיים, וכמו שכל מעשה אלהים אשר פעל ועשה בעולמו, אין להוסיף ואין לגרוע".

יש דיון בכתיב (שופטים א' ל) "זבולן לא הוריש את יושבי קטרון". שבמק"ג רפ"ד נדפס מלא דמלא (וכן הוא בכמעט כל הדפוסים אחריו), ונמסר במס"ק "לית מלא" דהיינו שזה מקום היחיד שנכתב מלא דמלא (שאינן שום מקום שכתבו חסר דחסר). אבל בכל הדפוסים שקדמו לו, ובכמעט כל הכת"י (עי' הערות בתנ"ך לונדון תרפ"ו), כתוב "זבלון" כמו הרוב בתורה ונביאים. וכן משמע בדברי הרמ"ה¹⁵. ומכיון שמס"ק זו אין לה חבר בשום מקור אחר, וגם היא סותרת את נוסח כל הספרים הישנים, לכאורה הנוסח הנכון צריך להיות "זבולן". שהרי כבר יסד המנח"ש (עי' שמות ד יב, יז טז. יואל א טז) יסוד שאם המסורה נגד נוסח כל הספרים, יש להניח אחד מהשנים, או שיש טעות במסורה, או שיש להניח שקיימת דיעה נוספת בבעלי המסורה (ודבריו אינם לפנינו), ואנן קי"ל כדיעה הנוספת¹⁶.

למעשה נחלקו הפוסקים איך היה כתוב בחושן ואבני שוהם, וגם האם אזלינן בתר הכתוב שם או הכתוב ברוב המקרא... ע"כ מגליון בנתיבות המסורה.

לה א לעומקו של מקרא – הרב גור-אריה צור נר"ו ויקהל יש לשאול, על מה הקהילים. על השבת או על המשכן או על שניהם גם יחד.

לפשוטו של מקרא העולה מפירושו של רש"י שהקהילים גם על השבת וגם על המשכן. וז"ל: הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר, שאינו דוחה את השבת.

אולם בזוה"ק (ויקהל, ר"ג ע"א) מובא לכאורה אחרת, שהקהילים על השבת בלבד. וז"ל: פִּיּוֹן דְשִׁמְעוּ [הערב רב] בֵּינֵי וּבֵינֵי יִשְׂרָאֵל (שמות לא, יז), אָמְרוּ וְאָנֹן מְלֵה דָא אֲתִמְנַע מִיִּנְיָ?! [ומאיתנו נמנע דבר השבת?!] מִיָּד (שמות לב א) וְיִקְהַל הָעָם עַל אֶהְרֹן [לעשות את העגל].

כלומר: ויקהל העם על אהרן משום ויקהל משה על ציווי השבת, ורק אח"כ הקהילים על דבר המשכן לכפר על מעשה העגל.

יוצא, איפוא, שהקהילים פְּעָמִים. פעם אחת על השבת כנ"ל, ופעם שניה על מלאכת המשכן, לכפר בו על מעשה העגל, אלא שהסמיד להם שוב את ציווי השבת כבראשונה.

וכן מובא שם בזוה"ק: לְבַתֵּר דְּמִיתוּ אֵינֹן דְּמִיתוּ, [לאחר שמתו אלו שהיו במעשה העגל] פְּנִישׁ מֹשֶׁה לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלַחֲדֵיהֶוּ, [הקהיל משה את בני ישראל לבדם בלי הערב רב], וְיֵהֵב לֹן שַׁבַּת כְּמִלְקָדְמִין [ונתן להם את השבת כבתחילה], הָדָא הוּא דְכְּתִיב שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וְגו'.

¹⁵ הרמ"ה (ר' מאיר הלוי אבולעפיה, מחבר ספר יד רמ"ה) כתב ספר "מסורת סייג לתורה", והוא הבסיס של כתיב ספרי תורה שלנו. הרמ"ה דן בכל התיבות בתורה ששייך בהם אותיות וסתרות (בעיקר מלא וחסר של ו"ו וי"ד, אבל לפעמים גם אל"ף וה"א), ומכריע על פי המסורה וספרים ישנים. בספר מאריך קצת בדיונים ע"פ המסורה וחז"ל. באיטליה בעונת שמ"ה העתיק ר' מנחם ב"ר משה מוסקאטו את מסקנותיו של הרמ"ה, אבל העמיט את הדיונים והראיות (כנראה שהיה סופר, והעתיק את הנוצר לו הלכה למעשה). כת"י מקוצר זה היה לפני המנח"ש, וממנו נדפס הספר לראשונה בעונת תק"י. הכת"י השלם היה לפני האור תורה, ולפעמים המנח"ש מעתיק את דברי הרמ"ה בשלימותם מהאור"ת, בלי להעיר על כך (עי' נכסת מחקלים, תשס"ז, עמ' 98) כאן כתוב בכת"י השלם (ערך זבל, אבל חסר בכת"י המקוצר) "מסיר עליה ט' כתיבי כן, חסר ו"ו קדמאה ומלא ו"ו תנין וכו' מכלל דשאר אורייתא זבולן כתיבין, מלא ו"ו קדמאה וחסר ו"ו תנין". ולכאורה משמע שלא כתוב בשום מקום מלא דמלא, שאם שייך כתיב זה, איך אפשר לדייק שהשאר כתובים רק בו"ו קמא.

¹⁶ דוגמא דומה לזה הוא "וְסִמְכוּ אֶהְרֹן וּבְנָיו" (שמות כט, טו) שבדפוסים מק"ג הישנים (עד תקס"ד) היה כתוב מלא ו', ונמסר במס"ק "לית מלא" (וכן הוא בכמה מבעלי התוס'). והכריע האור"ת שזה טעות מפני שהוא נגד כל ספרי ספרד (והרמ"ה). [נשם הכריעו רוב הפוסקים שמכיון שיש כאן נוסח שנמצא בכמות לא מבוטלת של ספרים ישנים שאין לתקן ספר שכתוב בו "אהרון".

והסמיך לשבת את מלאכת המשכן לכפר על מעשה העגל, כמובא בזה"ק: (קצ"ה ע"ב) כִּי־יִן שְׁמַחֵל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל חַטָּאֵיהֶם, [במעשה העגל] אַז וַיִּקְחֵל מִשָּׁה אֶת כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים וְגו'.

ועדין יש לשאול, לפי היוצא מהזה"ק הנ"ל שציווי המשכן היה אחרי מעשה העגל, מדוע אם כן קדמו פרשיות תרומה תצוה למעשה העגל בפר' כי תשא. ועל דרך הדרש יש לומר כמובא בתנחומא ובפירוש עץ יוסף על תנחומא להקדים רפואה למכה. שתקדים רפואת המשכן למכה של מעשה העגל. כי כן דרכו של קורא הדורות מראש, כמובא בישיעהו (מא,ד) מִי פָּעַל וְעָשָׂה קִרְא הַדְּרוֹת מֵרֵאשׁ אֲנִי ה' ראשון וְאֵת אַחֲרֵינִים אֲנִי הוּא.

וכן מובא בתנחומא, פר' תרומה פסקה ח': אִימְתִי נֶאמְרָה לְמוֹשֶׁה הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת שֶׁל מוֹשֶׁה, בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים עֲצוּמוֹ, אֵף עַל פִּי שִׁפְרֵשֶׁת הַמִּשְׁכָּן קוֹדֶמֶת לְמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שְׁלוֹם: אֵין מִקְדָּם וּמֵאַחַר בְּתוֹרָה, שְׁנֶאמַר: נָעוּ מִעֲגֻלְתֵּיהֶם לֹא תִדַע (משלי ה, ו), מְטַלְטְלוֹת הֵן שְׁבִילֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה וּפְרָשִׁיּוֹתֶיהָ. הוּא, בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים נֶאמַר לְמוֹשֶׁה וְעָשׂוֹ לִי מִקְדָּשׁ (שמות כה, ח).

ומפרש העץ יוסף על מדרש זה, להכי הזכיר זהב בראש התרומה לרמוז שכבר מחל להם עוון העגל, שהיה של זהב, אף שמצוה זו היתה למחרת יום הכיפורים ומעשה העגל היה בתמוז, מכל מקום התורה שכל דְרָכֶיהָ דְרָכֵי נֶעֱם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם (משלי ג, יז), רצתה להקדים ענין מעשה המשכן שהוא הכפרה, קודם שיזכיר עון העגל, כי כן מידתו של הקב"ה שמקדים רפואה למכה.

וברבינו בחיי מצינו שאף מעשה העגל אינו במקומו, (פר' כי תשא לב, ג) וזה לשונו: עוון העגל היה קודם פרשת כי תשא וכדרשת חז"ל: וְנִתְּנוּ אִישׁ לְפָנָיו נִפְשׁוֹ וְגו', (ל,יב), שבא [המשכן] לכפר על מעשה העגל.

וכן פירש רש"י עה"פ (לא,יח) וַיִּתֵּן אֶל-מֹשֶׁה וְגו' אין מוקדם ומאוחר בתורה, מעשה העגל קודם לצווי מלאכת המשכן ימים רבים היה וכו'.

אולם במגיד מישרים [לר' יוסף קארו, על פרשת ויקהל] מובא שהפרשיות הן כסדר. וזה לשונו: הפרשיות [תרומה-תצוה-כי תשא-ויקהל-פקודין] הן כסדרן, ואע"ג דאמור חז"ל אין מוקדם ומאוחר בתורה ע' פנים לתורה, וישר חיליה דמשה בחירי דאמר דכסדרן הן, והכי נמי הוון כסדרן.

דברישא פקיד על עבידת משכנא בפרשת תרומה, ואמר ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו, ובתור הכי עבדו ית עגלא, ולכפרא על ההוא עובדא פקיד בהאי פרשתא דאינון בגרמיהו ייתון נדבתא [שבעצמם יביאו נדבותיהם] וכדכתיב כל גדיב לבו יביאקה את תרומת ה' זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֶׁת. והא דקאמר קחו מאתכם, כלומר כל חד וחד בגרמיה יסב תרומת ה'. ומשום הכי אמר לכפר על-נפשתיכם לכפרא על חובא דעגלא.

ועדין צריך עיון, לפי המובא בתנחומא (במדבר, נשא) אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן, בְּשַׁעַת שִׁבְרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, נִתְּאוּהָ שִׁיחָא לֹא דִירָה בְּתַחְתּוֹנִים כְּמוֹ שֵׁישׁ בְּעֵלְיוֹנִים.

נמצאנו למדים ממדרש זה שהמשכן לאו כפָּרָה הוא על מעשה העגל, אלא איוויו של הקב"ה מששת ימי בראשית.

וכן מובא במדרש רבה: כִּי־יִן שְׁחָטָא אָדָם נִסְתַּלְקָה הַשְּׂכִינָה לְרַקִּיעַ הָרֵאשׁוֹן, חָטָא קִיָּו נִסְתַּלְקָה לְרַקִּיעַ הַשְּׁנַי, חָטָא דוֹר אָנוּשׁ נִסְתַּלְקָה לְרַקִּיעַ הַשְּׁלִישִׁי, חָטָא דוֹר הַמְּבוּל נִסְתַּלְקָה לְרַקִּיעַ הָרְבִיעִי, חָטָא דוֹר הַפְּלָגָה נִסְתַּלְקָה לְרַקִּיעַ הַחֲמִישִׁי, חָטָא הַסְּדוּמִיִּים נִסְתַּלְקָה לְרַקִּיעַ הַשְּׁשִׁי, חָטָא הַמִּצְרַיִם נִסְתַּלְקָה לְרַקִּיעַ הַשְּׁבִיעִי. וְכַנְגָדוֹן עָמְדוֹ שְׁבַעַת צְדִיקִים וְהוֹרִידוּ אֶת הַשְּׂכִינָה מִן הָעֵלְיוֹנִים לְתַחְתּוֹנִים, וְאֵלוֹ הֵן: אַבְרָהָם הוֹרִידָה מִן הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשִּׁי, יִצְחָק הוֹרִידָה מִן הַשְּׁשִׁי לְחֲמִישִׁי, יַעֲקֹב הוֹרִידָה מִן הַחֲמִישִׁי לְרְבִיעִי, לְוִי הוֹרִידָה מִן הָרְבִיעִי לְשִׁלְשִׁי,

קָהַת הוֹרִידָהּ מִן הַשְּׁלִישִׁי לַשְּׁנִי, עִמָּרְם הוֹרִידָהּ מִן הַשְּׁנִי לְרֵאשׁוֹן, מִשֶּׁה הוֹרִידָהּ מִן הָעֲלִיּוֹנִים לַתְּחִתּוֹנִים. אָמַר רַבִּי יִצְחָק אִימְתִי שְׂרָתָה הַשְּׂכִינָה בְּאֶרֶץ, בַּיּוֹם שֶׁהוּקָם הַמִּשְׁכָּן, שֶׁנֶּאֱמָר (שְׁמוֹת מ, לד): וַיִּכַּס הָעֶנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וּכְבוֹד ה' מָלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן. ולעומקו של מקרא יש לומר דאלו ואלו דברי אלקים חיים. הקב"ה נתאוה להשרות שכינתו במשכן מששת ימי בראשית. וכבר כמעט שהורידה משה רבינו לארץ, והנה חטאו בעגל. מיד צוה הקב"ה על הנדבה למשכן, לכפר על מעשה העגל ולא לעכב עוד את השראת השכינה במשכן כפי שנתאוה הקב"ה מתחלת הבריאה.

לה כג וְכֹל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִמְצָא אֹתוֹ תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים הֵבִיאוּ: הרב עמרם אייזנשטיין נר"ו. קשה למה הטעמים הפסיקו ביכול איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני, לפני שהזכירו את ישש ועזים וגוי.

ונראה שיששי היה מצוי להרבה, שהרי זה פשתן רגיל, ולא הוצרכו כ"כ הרבה, וא"כ באמת לא הביאוהו כל איש אשר נמצא אתו יששי. וכן עזים, הרי היו להם הרבה צאן, ולא הוצרכו אלא אחד עשר יריעות עזים, וא"כ ודאי שלא כל מי שהיה לו עזים הביא עזים. ורק כלפי תכלת וארגמן ותולעת שני שזה דברים מיוחדים – זה הביאו כל אשר נמצא אתו מדברים אלו.

כיון שיש יריבעי ביאשר נמצא אתו, ואילו ביתולעת שני יש טפחא המפסקת יותר מהרביעי, נמצא שיכול איש אשר נמצא אתו הולך רק על יתכלת וארגמן ותולעת שני, ולא על ישש ועזים.

ואם הקורא מטעים: וְכֹל-אִישׁ אֲשֶׁר-נִמְצָא אֹתוֹ תְּכַלֵּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים, נמצא שאמר שגם כל איש שנמצא אתו שש ועזים, הביאם למשכן.

תגובתי. ברור בלי הטעמים שכל מי שהיה לו כל מה שמוזכר בפסוק גם אחרי האתנח הביאו. למה חציית הפסוק בעזים לפני העורות אפשר לדון. בתחילת פרשת תרומה יש סילוק (סו"פ) בעזים. כאן הסתפקו באתנח. הרביע באתו צ"ע כי צפוי שם זקף.

לו א וְעָשָׂה בְּצִלְאֵל וְאַהֲלִיאֵב וְכָל אִישׁ חָכֵם-לֵב אֲשֶׁר נָתַן יי חֲכֵמָה וְתִבּוֹנָה בְּהִמָּה לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-מְלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר-צִוָּה יי: {ב} וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל-בְּצִלְאֵל וְאֶל-אַהֲלִיאֵב וְאֶל כָּל-אִישׁ חָכֵם-לֵב אֲשֶׁר נָתַן יי חֲכֵמָה בְּלִבּוֹ כָּל אֲשֶׁר נִשְׁאַז לִבּוֹ לְקַרְבָּה אֶל-הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

קשה למה בפסוק אי הטעמים הפסיקו ביועשה בעלאל ואהליאב וכל איש חכם לבי, ואח"כ אמר יאשר נתן השם חכמה ותבונה בהמה, וא"כ משמע ש'אשר נתן השם חכמה ותבונה בהמה' הולך גם על יבעלאל ואהליאב.

ואילו בפסוק בי הטעמים הפסיקו בויקרא משה אל בעלאל ואל אהליאב, וחיברו את 'כל איש חכם לב אשר נתן השם חכמה בלבו, ומשמע שיאשר נתן השם חכמה בלבו' לא הולך על בעלאל ואהליאב, אלא על שאר החכמים.

והנה בפסוק אי כתוב יחכמה ותבונה, ואילו בפסוק בי כתוב רק יחכמה. ונראה שטעם הדבר היינו שבפסוק א אמר באופן כללי שהשם נתן חכמה ותבונה לעוסקים במלאכת המשכן. ואילו בפסוק ב מדבר בקריאת משה, ובא הכתוב לומר שמשה קרא לכל איש חכם לב שהשם נתן לו חכמה, גם אם לא נתן לו השם תבונה.

שם ג וַיִּקְחֻוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת כָּל-הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַמְּלָאכֶת עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר:

כיון שיש יריבעי בויקחו מלפני משה, ואילו בילמלאכת עבודת הקודש יש טפחא המפסקת יותר מהרביעי, [ואין באמצע הפסק יותר גדול מהרביעי כגון 'זקף'], מבואר שילעשות אותה חוזר על האומנים, ולא על הבאת בני ישראל. וכוונת הכתוב: שהאומנים

לקחו מלפני משה את כל התרומה שהביאו בני ישראל למלאכת עבודת הקודש, ולצורך מה לקחום האומנים – לעשות את אותה עבודת הקודש.
ואם הקורא מטעמים: ויקחו מלפני משה את כל-התרומה אשר הביאו בני ישראל למלאכת עבודת הקדש לעשות אותה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר: נמצא שילעשות אותה הולך על ההבאה, שבני ישראל הביאו את התרומה למלאכת עבודת הקודש לעשות אותה.

[ואין נראה לומר שזה לא נחשב שינוי משמעות, מחמת שהטעות ניכרת מתוך הלשון, שאם ילעשות אותה מחובר לימלאכת עבודת הקודש יהיה ראוי לומר 'אשר הביאו בני ישראל לעשות את מלאכת עבודת הקודש'].

תגובתי. בסיפא של הפסוק חוזר על הבאת בני ישראל, כנראה כדי לתאר שהיה זרם בלתי פוסק של הבאות. אבל ויקחו אומר שהאומנים לקחו כדי לעשות, אני מסכים שזה שינוי משמע, אבל לא להחזיר את הקורא.

לזכה ויעש את-מזבח הקטרת עצי שטים אמה ארכו ואמה רחבו רבוע ואמתים קמתו ממנו היו קרנתיו:

קשה למה אין האתנחתא ב'ואמתים קמתו', שזהו סוף שיעור מידות המזבח. והרי לכאורה ענין הקרנות זה דבר צדדי. **א"ה**. העירתי כמה פעמים במקומות דומים, אמנם יש נטיה לטעמים לחצות באתנח בקטע שאחרי הפתיחה, וכאן היה צפוי במלה רבוע, לעתים החציה היא כחצי הפסוק, ואינו צריך להחשב חריג.

ואולי י"ל שצירפו את הקרנות עם מידות המזבח, כדי ללמד שהקרנות הם בתוך היאמתים קמתו.^{17 18}

דרשת דָּיִם וְהוֹתֵר

והמלאכה היתה דָּיִם לְכָל-הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר. (לו, ז')

יש ליתן טעם לְאִמְרוּ דָּיִם וְהוֹתֵר. שהרי דָּיִם וְהוֹתֵר נראים כתרתי דסתר. שכן באמרו וְהַמְּלָאכָה הִיְתָה דָּיִם יתכוון הכתוב להגבלה ומידה, שאין לעבור אותה, וכן שהספיקו כל הנדבות בדיוק לְכָל-הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ. ולא נותר דבר מיותר. ובאמרו וְהוֹתֵר, יתכוון הכתוב לכאורה היפך הדברים. שהנדבות היו יותר ממה שהיו צריכים, מְעַבֵּר להגבלה ומידה, ונותרו יתירות על כל מה שהיו צריכים. וכן שואל האוה"ח הק', אם דָּיִם לא הוֹתֵר ואם הוֹתֵר לא דָּיִם. ואשר על כן פי' אוה"ח הק' שני פירושים.

האחד, שמתוך חיבת הקדש לישראל היה נס במשכן עצמו, וה'והוֹתֵר' מה שהותירו, נבלע בתוך ה'דָּיִם'.

ולפירושו השני שמתוך חיבת בני ישראל היה הנס ביד המביאים עצמם, וה'והוֹתֵר' שהותירו נהיה 'דָּיִם' בְּדָם.

ולעומקו של מקרא יש לחדד את ההבדל בין שני הפירושים. לפירושו הראשון ה'והוֹתֵר' נבלע במשכן בעת העשייה, ולפירושו השני ה'והוֹתֵר' נבלע ב'דָּיִם' בעת ההבאה. והנראה לומר שהוצרך לשני הפירושים להודיע חיבת הקדש לבניו, לא

¹⁷ ומה שבציווי (לעיל ל ב) הפסיקו באתנחתא ביאמתים קומתו, ולא צירפו את 'ואמתים קומתו' עם הקרנות, היינו מכיון ששם כתוב בפסוק רק את מדות המזבח והקרנות, ולכן היו מוכרחים להפסיק שם באתנחתא, כי לא שייך להפסיק באתנחתא ביאמה ארכו ואמה רחבו רבוע יהיה, ולחבר את 'ואמתים קומתו' ממנו קרנתיו. כי זה שהקרנות הם בכלל היאמתים זה דבר צדדי.

¹⁸ והנה בביאור הגר"ח קנייבסקי שליט"א לברייתא דמלאכת המשכן (ריש פרק י"א) כתב רק מסברא שהקרנות הם בתוך האמתים, וכמו כשכתוב בברייתא שהמזבח החיצון הוא עשר אמות, הקרנות הם בכלל העשר אמות. אך קשה שהרי מה שכתוב בתורה וְשָׁלַשׁ אַמּוֹת קָמְתוּ (לה, א ב'יקהל'), היינו משפת סובב ולמעלה, ללא הקרנות. וא"כ יוצא שאם נלך לפי דיוק הפסוקים, אז צ"ל אדרבה שגם במזבח הפנימי אין הקרנות בכלל. ולמה נדייק את לשון הברייתא יותר מלשון התורה.

להשיב פניהם ריקם. ואשר על כן יש לומר, בדבר הנראה לעיניהם במוחש, יהיה הנס במשכן בעת העשייה. ובדבר שאין נראה לעיניהם יהיה הנס בעת ההבאה. ועל דרך הסוד יאמר, ש"והמלאכה היתה דים" זו מידת הדין והאמת. והוא כגבול אשר שם הקב"ה לים, והוא מידת ההגבלה והצמצום, והוא מידת הגבורה, שאמר לעולמו די.

וה"חזקת" היא הנהגת הרחמים והחסד, הנובעת מתוך הגבולות. והרצון והכיסופים של האדם לעשות יותר ממה שנצטווה, זו התערותא דלתתא להיות בשפע מעבר לגבולות, ואשר בהיותה כזו היא אכן מורידה את השפע בהתערותא דלעילא, להיות במידה, וכפי שאמרו במידה שאדם מודד מודדים לו. והיא ה"ו" של המילה חזקת. וכמים הפנים לפנים, ומידה טובה מרובה, כשם שהאדם נוהג כלפי השכינה בכיסופים של חזקת, כן השכינה הקדושה משפיעה על הים שבאדם רוח חסד ורחמים, לפי מה שזקוק לו.

ועוד על דרך הסוד, יש לומר, ככל שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו (ישעיהו ו, ג), בלי גבול ותכלית, והוא ה"חזקת" של הבריאה כולה, כן צריכים אנו לסוד ההגבלה והצמצום כדי להוריד השפע מה"חזקת" ל"דים" שהוא עולמו של האדם, כנשמתו המוגבלת והמצומצמת בגופו. וזה אומרם ז"ל בזה"ק [שלח] וכן בשל"ה הק' בספר תולדות אדם, שעל ידי המילה ביום השמיני הרמוזה באות י' נגרש ה"שד" מן האדם ומתלבש בשם ש"ד. ועל דרך הצח, תהיה האות מ' מהאות "מילה" כתוספת לאותיות "די" והיינו דים שהיה עליהם רשימו של שם השם עליהם, הן מצד ש"ד, הן מצד ד"ים. ש"דים במה שהם נימולים להוציאם מכלל ש"דים ח"ו לכלל ברכת ש"דים ורחם (בראשית מט, כה), ש"יעשו להם נסים ברחמים במשכן שבו שוכן שם ש"די מבין שני הכרובים. ע"כ לעומקו של מקרא.

הרב דוב ברל ויין נר"ו (שאל את הרב). ספר שמות מסתיים במסר חשוב מאוד לבני ישראל: דין וחשבון. התורה מספרת לנו איך המשכן נבנה ואז מציגה בפנינו תיאור מפורט של השימוש שנעשה בכל תרומות שניתנו לצורך בניית המשכן. התורה מטילה על בצלאל ואהליאב אחריות לכישוריהם ולחריצותם, ולבסוף משווה את המאמצים וההישגים שלהם לתוכניות המקוריות לבניית המשכן כפי שהן מפורטות לנו בפרשות תרומה ותצווה.

האדריכלים והמפקחים והבנאים של המשכן זוכים לשבחים על כך שלא סטו מהתוכניות המקוריות וביצעו את תפקידיהם בשלמות, בהתלהבות ובמסירות גדולה. הם עמדו בהתחייבויות שלהם ונתנו דין וחשבון לאלוקים ולבני אדם. אין לאדם הישג גדול יותר מעמידה במחויבות ונשיאה באחריות. מחויבות ואחריות מכניסות משמעת לתודעה ולהתנהגות של האדם ובונות חברה אחראית ובטוחה. רבים מאוד בעולם היהודי אומרים היום בגלוי או במרומז "אל תסמכו עליי". אנשים לא רוצים להתחייב לנישואים, לאידיאליים, לתורה או לעם היהודי. הם לא רוצים לעמוד למבחן הדין וחשבון ולכן הם נמנעים מהעניין לגמרי. העתיד היהודי לא יכול להיבנות על אנשים שלא רוצים לשאת באחריות או לתת דין וחשבון על השימוש שהם עושים בחייהם, בכישוריהם ובנכסיהם החומריים. זה באמת המסר החשוב ביותר שהפרשיות האלה מנחילות לנו. ואל תטעו, היהדות מטילה אחריות ודורשת דין וחשבון קפדני מכל בני האדם. התורה דורשת גם ממש רבנו לתת דין וחשבון על החומרים שנאספו לצורך בניית המשכן. כל פריט שנתרם צריך להיות מדווח¹⁹. מספרים על מנהל חשבונות של חברה מסוימת שלא הצליח לאזן את הספרים של החברה. היה לו הפרש של חמישה דולרים, ולכן הוא פשוט השאיר בספרים שטר של חמישה דולרים והלך הביתה. סוג כזה של חשבונאות איננו מקובל

¹⁹ א"ה. הזכרתי כבר את דברי הבילשן יצחק אבינרי ז"ל 'הדו"ח מדות!' המלה דו"ח (וכ"ש בקריאה דוח) מיותרת, וכ"ש שאין לעשות ממנה פעלים כמו לדנות.

כאשר מדובר בכספי ציבור. משה מרגיש שהוא מחויב לדווח על כל פריט שנתרם לצורך בניית המשכן. וכאשר הוא מגלה שיש הפרש, הוא נתקף אימה עד שהוא נזכר שהכסף החסר שימש לייצור הווים שמתחו את יריעות המשכן. רק אז הוא חש הקלה ושוב הרגיש שהמנהיגות שלו מוצדקת ובטוחה.

ממנהיג, יותר מאדם ממוצע או מאזרח פשוט, נדרשת רמה גבוהה מאוד של אחריות כספית ומוסרית. בתנ"ך מסופר לנו איך מלכי יהודה וישראל קיבלו כל הזמן תזכורות, ולעתים אף נזיפות, מהנביאים של תקופתם מפני שנכשלו במבחן ולא נתנו דין וחשבון אחראי. התורה מציגה את העניין בתמציתיות "תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְיָ אֱלֹהֶיךָ (דברים יח, יג)". התורה דורשת אחריות ודין וחשבון ואיננה מוכנה לקבל תירוצים. דור שמרגיש שאיננו חייב דין וחשבון לעבר היהודי ולעתיד היהודי נכשל חרוצות בתפקידו כצינור שמעביר חיים יהודיים וקדושה.

תָּן לְחֶכֶם וְיִחְכַּם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע

שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהגטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺